

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Керівник секції: доцент кафедри цивільного процесу, к. ю. н.
С. Р. Сулейманова

Секретар секції: аспірантка кафедри цивільного процесу
В. І. Васильків

ГОЛУБЄВА НЕЛЛІ ЮРІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного процесу, професор кафедри цивільного права,
доктор юридичних наук, професор

РОЗМЕЖУВАННЯ ODR ТА ОНЛАЙН-СУДІВ

Способи альтернативного вирішення спорів (ADR) прогнозовано зазнали трансформацій з розповсюдженням Інтернету, з'явилося онлайн вирішення спорів (ODR). З іншого боку державне судочинство також зазнало змін – з'явилися різні форми електронного судочинства, в тому числі «онлайн-суди», що дещо схожі на ODR. Так звані «онлайн-суди» не є прикладом ODR, а є самостійною формою вирішення спорів, які одночасно мають властивості традиційних судів та ODR, оскільки являються, як правило, державними судами, але з широким використанням примирливих процедур онлайн. Якщо ж примирливі процедури не привели до вирішення конфлікту – суддя вирішує справу, також онлайн.

Наприклад, у Канаді діє Civil Resolution Tribunal (CRT), який розглядає заяви на суму до 5000 доларів у справах, що стосуються: боргів або збитків, відшкодування шкоди щодо особистого майна, виконання майнових договорів або послуги.

CRT забезпечує триетапний процес, що включає: 1) переговори – спочатку відбувається спілкування онлайн з іншою стороною, щоб побачити, чи можливо швидко вирішити спір; 2) посередництво – співробітники CRT намагатимуться допомогти вирішити проблему; 3) судовий процес – якщо спір не буде вирішений, член суду може прийняти рішення, і воно буде виконане, як рішення суду в провінційному суді, якщо сторони не представлять заперечення [1].

CRT був започаткований Законом Британської Колумбії «Civil Resolution Tribunal Act (2012)». Трибунал впроваджувався поетапно. Він почав роботу із спорів щодо кондомініумів у липні 2016 року.

1 червня 2017 року CRT розпочав розгляд спорів щодо малих позовів на суму до 5000 доларів. Використання CRT є обов'язковим для більшості претензій до названої суми.

На першому етапі, перш ніж подати заяву на CRT, потрібно скористатись *Solution Explorer*, що містить інформацію та інструменти, які можуть допомогти вирішити спор. На другому етапі (фасилітації) фасилітатор має сприяти примиренню сторін. Процес сприяння примиренню, як правило, включає в себе чотири етапи: 1) пояснення претензії: фасилітатор поговорить з усіма учасниками, щоб переконатися, що вони розуміють, про що йде мова; 2) посередництво: фасилітатор буде здійснювати посередництво з сторонами, щоб з'ясувати, чи зможуть вони вирішити питання; 3) обмін доказами; 4) якщо сторони не зможуть вирішити спір під час надання допомоги, фасилітатор підготує їх до процесу прийняття рішень трибуналу (роз'яснить процедуру, етапи тощо) [2].

Особливістю цього онлайн-суду є його безальтернативність для визначеної категорії справ, що встановлено в законі.

Досвід цього суду планується запозичити в Україні. Так, готується експериментальна програма запровадження онлайн-суду в Київському суді м. Одеси за прикладом CRT. Веб-платформа із зручною навігацією та привабливим дизайном розробляється для надання можливості створення електронної заяви в суд або поліцію на оскарження протоколу про адміністративне порушення, а також подачі електронної заяви в суд на розірвання шлюбу та витребування аліментів на виховання дитини.

Тобто спочатку планується експеримент із визначеною категорією справ. Цільовою аудиторією сайту стануть: 1) водії, які мають на меті оскаржити протокол про адміністративне порушення правил дорожнього руху; 2) один з подружжя, який має на меті розірвати шлюб; 3) батько або мати, які виховують спільних дітей та мають намір витребувати аліменти. Планується, що сайт має бути інтегрованим із електронним судом України для можливості подання електронної заяви в суд за допомогою електронного підпису[3].

Дуже цікавий досвід Китаю. У 2017 році був запроваджений Інтернет-суд Ханчжоу[4]. У цьому «віртуальному» суді всі судові процедури відбуваються через інтернет. Слухання і оголошення рішення також транслюються онлайн на спеціальному сайті в режимі реального часу. Сторони вважаються присутніми на засіданні шляхом участі у відеотрансляції[5].

У 2014 році Державною Радою з цивільного судочинства (Civil Justice Council) [6] презентована робота над створенням єдиної системи онлайн-судів в Великобританії.

Основна думка розробників полягала в тому, що неперспективно використовувати інформаційні технології для підтримки існуючих процедур у судовій системі, покращення того, що вже існує сьогодні. Це

принципово не змінює основних процесів і процедур. Більш перспективним є використання нових способів відправлення правосуддя з підтримкою методів ODR. Йдеться не про власне ODR, а запозичення його ідей. Традиційний зал суду або кімната для засідання взагалі не має використовуватися, а використовується онлайн-сервіс.

Online dispute resolution system призначена для вирішення найбільш поширених цивільних позовів до 25 000 фунтів.

Докладно про ідею Online dispute resolution system можна прочитати презентації проекту, яка була представлена у лютому 2015 року[7] та рекомендовано Службі судових і трибуналів створити нову судову службу на базі Інтернету – HM Online Court (НМОС) та з урахуванням досвіду та на принципах ODR.

Список використаної літератури:

1. Provincial Court of British Columbia: [Сайт]. URL: <http://provinciacourt.bc.ca/types-of-cases/small-claims-matters/claims-5k-crt>
2. Більш детально про процедури та правила можна ознайомитися на сайті Civil Resolution Tribunal. URL: <https://civilresolutionbc.ca/>
3. Черговий крок до запровадження онлайн-суду зроблено. URL: <https://kievskysud.od.ua/press-department/all-news/9639-chernoviy-krok-do-zaprovadzheniya-onlajn-sudu-zrobleno>
4. Докладніше, див. Голубева Н. Ю. Електронне судочинство: міжнародний досвід : монографія [Електронне видання] / Н. Ю. Голубева. – Одеса : Фенікс, 2020. – 204 с. [URL: <https://drive.google.com/file/d/1hIr1JZU0XX6TZ5iQjKbMBDNrRarhpQvt/view?usp=sharing>]
5. Голубева Н.Ю. – Электронное судопроизводство в Китае: Интернет-суды, Мобильный микросуд, «разумные процессы», blockchain, AI и COVID-19. – <https://yaizakon.com.ua/elektronnoe-sudoproizvodstvo-v-kitae-internet-sudy-mobilnyj-mikrosud-razumnye-protsessy-blockchain-ai-i-covid-19/>
6. Докладніше див.: Голубева Н.Ю. «Электронный суд» в мире. URL: <http://yaizakon.com.ua/elektronnyj-sud-v-mire/>
7. Online Dispute Resolution for low value civil claims. Online Dispute Resolution Advisory Group. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2015/02/Online-Dispute-Resolution-Final-Web-Version1.pdf>; також див.: Civil Courts Structure Review: Interim Report by Lord Justice Briggs. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/01/ccsr-interim-report-dec-15-final1.pdf>

Ключові слова: альтернативне вирішення спорів, онлайн вирішення спорів, ODR онлайн-суд, електронне судочинство.

Ключевые слова: альтернативное разрешение споров, онлайн решения споров, ODR онлайн-суд, электронное судопроизводство.

Key words: alternative dispute resolution, online dispute resolution, ODR online court, electronic litigation.